

Przemiany w spożyciu żywności w wybranych krajach CEFTA

Wstęp

W ostatniej dekadzie XX wieku, po upadku ZSRR i rozwiązaniu się Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, w krajach Europy Środkowej i Wschodniej powstały warunki do przeprowadzenia radykalnych reform politycznych i gospodarczych. Z różną prędkością kraje te przechodziły z gospodarki centralnie planowanej do rynkowej. Odchodzenie od gospodarki nakazowo-rozdzielczej wywoływało wiele konsekwencji ekonomicznych oraz społecznych na tym obszarze.

W niniejszym opracowaniu przeanalizowano zmiany, które występowały w poziomie i strukturze konsumpcji wybranych artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych czterech krajów – członków CEFTA¹.

Źródłem danych statystycznych były bilanse spożycia żywności oparte na podaży podstawowych produktów żywnościowych i ich przeliczeniu na mieszkańca kraju w skali roku. Informacje o spożyciu żywności oraz wartościach energetycznych i odżywczych w diecie (białko, tłuszcz) opierają się na danych statystycznych FAO oraz Budżetach gospodarstw domowych².

Badania przemian zachodzących w spożyciu wybranych artykułów żywnościowych obejmowały analizę zmian w wydatkach gospodarstw domowych na żywność, w tym na główne grupy produktów, oraz ocenę ich poziomu i struktury konsumpcji.

Reformy gospodarcze i społeczne były i są podobne w krajach byłej Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej. W pierwszych latach transformacji wystąpiła recesja gospodarcza, nastąpił spadek produkcji. Uwolnienie zaś cen produktów konsumpcyjnych, w tym i żywnościowych, spowodowało wysoką inflację.

¹CEFTA – Środkowoeuropejska Umowa o Wolnym Handlu podpisana przez Polskę, Czechy, Węgry, Słowację, Słowenię, Rumunię i Bułgarię. Analizę przeprowadzono na podstawie danych dotyczących Polski, Czech, Węgier, Słowacji i Rumunii.

²CESTAT Statistical Bulletin GUS, z lat 1994–1999.

Zmniejszyły się przeciętne dochody realne ludności, ujawniło się bezrobocie (tab. 1). Początek reform przyniósł pogorszenie poziomu życia przeciętnego mieszkańca krajów postsocjalistycznych.

Kierunki zmian w sprzedaży detalicznej artykułów konsumpcyjnych i w sile nabywczej przeciętnej płacy

W początkach transformacji w 1991 roku stopa inflacji mierzona indeksem cen dóbr i usług konsumpcyjnych była najwyższa w Rumunii i wynosiła 161,1%; w Polsce odnotowano inflację 70,3%, w Słowacji 61,2%, w Czechach 56,6%, na Węgrzech 35,0%. W kolejnych latach inflacja zmalała do poziomu jednocyfrowego w Słowacji, a w Polsce i Czechach wynosiła około 10%. W Rumunii natomiast wzrosła do 256,1% w 1993 r., aby pięć lat później osiągnąć 59,1%. W roku 1998 w porównaniu do 1993 r. bezrobocie zmniejszyło się o 6% w Polsce i 3% na Węgrzech, w Rumunii pozostało na niezmiennym poziomie, natomiast w Słowacji i w Czechach wzrosło odpowiednio o 3,4 i 4%.

Celem jednak finalnym i zasadniczym skutecznie przeprowadzanej transformacji gospodarczej, a także przemian ustrojowych powinna być poprawa poziomu życia społeczeństwa³, którą można zmierzyć PKB na mieszkańca w parytecie siły nabywczej.

Tabela 1

Wybrane wskaźniki gospodarcze w Europie Środkowowschodniej w latach 1993 i 1998

Kraje		PKB per capita PPP ^{a)} USD	Stopa inflacji ^{b)}	Stopa bezrobocia
Polska	1993	4 668	35,3	16,4
	1998	6 972	11,8	10,4
Czechy	1993	9 273	20,8	3,5
	1998	10 787	10,7	7,5
Węgry	1993	5 992	22,5	12,1
	1998	8 879	14,3	9,1
Słowacja	1993	6 288	23,2	12,2
	1998	8 391	6,7	15,6
Rumunia	1993	3 700	256,1	10,4
	1998	4 990	59,1	10,3

a) w parytecie siły nabywczej

b) mierzona indeksem cen dóbr i usług konsumpcyjnych

Źródło: Business Central Europe <http://www.bcemag.com>.

³Bywalec Cz., „Społeczne aspekty transformacji gospodarczej w Europie Środkowowschodniej”. Wydawnictwo AE, Kraków 1998.

Wielkości produktu krajowego brutto wyrażonego w parytecie siły nabywczej na jednego mieszkańca stwarzają możliwość pośredniego porównania podaży dóbr i usług w wybranych krajach. Wskaźnik ten jest najczęściej wykorzystywanym miernikiem potencjału ekonomicznego kraju. W latach 1993–1998 PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrósł w omawianych krajach przeciętnie o 2020 USD, najniższy wzrost PKB odnotowano w Rumunii (1290 USD).

Na początku lat dziewięćdziesiątych w pierwszym okresie przemian społecznych i gospodarczych znacząco zmniejszył się popyt konsumpcyjny, wywołany między innymi spadkiem dochodów realnych w gospodarstwach domowych. Obniżyła się sprzedaż detaliczna towarów konsumpcyjnych (tab. 2).

Z danych zawartych w tabeli 2 i wykresu 1 wynika, że spadek popytu konsumpcyjnego odnotowano w roku 1990, tuż po wprowadzeniu radykalnych reform rynkowych, w Polsce o 18% i na Węgrzech o 4%. W Czechach, Słowacji

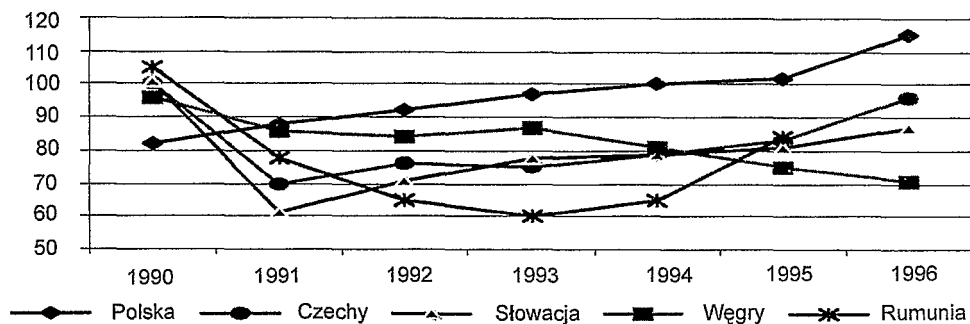
Tabela 2

Dynamika sprzedaży detalicznej artykułów konsumpcyjnych w Polsce, Czechach, Słowacji, na Węgrzech i w Rumunii w latach 1990–1996 w cenach stałych (rok 1989 = 100)

Kraj	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Polska	82	88	92	97	100	102	115
Czechy	100	70	76	75	79	83	96
Węgry	96	86	84	87	81	75	71
Słowacja	101	61	71	78	79	81	87
Rumunia	105	78	65	60	65	84	–

– brak danych

Źródło: Cz. Bywalec, „Społeczne aspekty transformacji gospodarczej w Europie Środkowoschodniej”. Wydawnictwo AE, Kraków 1998.

Wykres 1

Dynamika sprzedaży detalicznej artykułów konsumpcyjnych w latach 1990–1996 (rok 1989 = 100)

Źródło: Na podstawie tabeli 2.

i Rumunii skutki transformacji ustrojowej wystąpiły dopiero rok później i spowodowały znaczne zmniejszenie popytu konsumpcyjnego. Obserwowane niekorzystne zjawisko utrzymywało się do 1996 r. Na Węgrzech na przykład sprzedaż detaliczna w latach 1989–1996 zmniejszyła się o około 30%. W porównaniu z rokiem 1989 jedynie w Polsce od 1994 r. obserwuje się stały wzrost sprzedaży dóbr konsumpcyjnych. W latach 1990–1996 żaden z pozostałych analizowanych krajów nie osiągnął poziomu sprzedaży z 1989 r.

W początku lat 90. w gospodarstwach domowych kupowano coraz mniej dóbr konsumpcyjnych, więcej zaś wydawano na zakup podstawowych artykułów żywnościowych, w konsekwencji uległa zmianie struktura wydatków (tab. 3).

Tabela 3

Ilość artykułów żywnościowych możliwych do nabycia za przeciętne miesięczne wynagrodzenie w wybranych krajach Europy Środkowowschodniej w latach 1991–1995

Kraje	Lata	Ziemniaki	Cukier biały	Masło	Mięso wołowe bez kości	Mięso wieprzowe bez kości	Kurczęta bite	Mleko
		kg	kg	kg	kg	kg	kg	litr
Polska	1992	845	247	69	48,8	64,4	88,9	608
	1995	1531	375	95	68,2	102a	123	848
Czechy	1993	1482	362	75	79,4	76,7	117	536
	1995	904	361	91	76,3	83	176	521
Węgry	1991	963	363	77	63,0	68,1	115	616
	1995	861	436	81	56,2	64,9	134	702
Słowacja	1993	1012	304	56	58,7	42,0	94,4	537
	1995	572	254	65	47,8	47,6	134	617
Rumunia	1991	181	227	62	21,2	28,7a	74,4	727
	1994 ^{b)}	390	118	31	18,5	22	39,5	444

a) z kością, b) brak danych za 1995 rok

Źródło: Roczniki Statystyki Międzynarodowej GUS z lat 1991–1997.

Z danych w tabeli 3 wynika, że za średnie miesięczne wynagrodzenie netto w roku 1995 (a w przypadku Rumunii w 1994 r.) konsument mógł nabyć znacznie mniej artykułów żywnościowych aniżeli kilka lat wcześniej. I tak, na Węgrzech nabywca mógł kupić mniej ziemniaków, mięsa wołowego i wieprzowego, w Czechach ziemniaków, mleka i mięsa wołowego, w Słowacji ziemniaków, cukru białego i mięsa wołowego, natomiast w Rumunii cukru białego, masła, mięsa wołowego i wieprzowego, drobiu i mleka. W Polsce w 1995 roku konsu-

ment mógł zakupić większe ilości analizowanych artykułów żywnościowych za przeciętne miesięczne wynagrodzenie niż w 1992 r.

Siła nabywcza przeciętnej płacy wzrosła w Polsce i na Węgrzech w przypadku zakupu cukru białego. Jeśli chodzi o produkty dostarczające cenne dla organizmu człowieka białko, czyli mleko oraz mięso, to w 1995 r. tylko w Polsce za przeciętną płacę można było nabyć więcej mięsa wołowego, wieprzowego i drobiowego w porównaniu z rokiem 1992 – odpowiednio o 20, 40 i 34 kg.

W 1995 r. w porównaniu z początkiem lat 90. wzrosła możliwość nabycia mięsa wieprzowego w Czechach i w Słowacji, spadła w przypadku mięsa wołowego bez kości w Słowacji, na Węgrzech i w Rumunii. W tym ostatnim kraju statystyczny mieszkaniec w 1994 r. kupiłby prawie dwukrotnie mniej mięsa drobiowego i mleka niż trzy lata wcześniej.

Przeciętny poziom i struktura spożycia wybranych produktów żywnościowych oraz źródła kalorii w diecie

W 1993 roku w Polsce, w porównaniu z omawianymi krajami, spożywano więcej ziemniaków, cukru i warzyw, a więc produktów pochodzenia roślinnego (tab. 4). Menu Czechów zawierało więcej mięsa (zwłaszcza wołowego), masła, mleka, olejów roślinnych i napojów alkoholowych. Na Węgrzech konsumowano więcej jaj, śmietany, tłuszczów zwierzęcych, mięsa wieprzowego i drobiowego, przypraw, używek i cukru. W Rumunii spożywano więcej produktów zbożowych, mięsa baraniego i koźlego, co wynika z tradycji żywieniowych.

W latach 1993–1997 w krajach należących do CEFTA zaszły znaczące zmiany w poziomie i strukturze konsumpcji żywności, natomiast stopień kaloryczności zjadanych posiłków ulegał niewielkim wahaniom, zazwyczaj około 5%.

W Polsce zmniejszyło się spożycie produktów pochodzenia roślinnego: ziemniaków, cukru, warzyw. O 7 kg mniej zjadano mięsa czerwonego, a zwiększyło się o 3 kg spożycie mięsa drobiowego. Mniej też konsumowano tłuszczów zwierzęcych. Konsumpcja produktów zbożowych pozostała bez zmian, natomiast wzrosło spożycie jaj, mleka, ryb, olejów roślinnych, owoców, a także alkoholi, w tym zwłaszcza piwa.

Czesi ograniczyli spożycie ziemniaków, cukru, mięsa (z wyjątkiem drobiowego), tłuszczów zwierzęcych oraz mleka. Więcej konsumowali produktów zbożowych, owoców, alkoholi, jaj, a ryb ponad 3-krotnie.

Na Węgrzech zmalało spożycie mięsa, alkoholi oraz tłuszczów roślinnych, zwiększyło się cukru (prawie o 90%), ziemniaków, olejów roślinnych i przypraw, nie zmieniło się ryb, masła i śmietany.

Tabela 4

Przeciętne roczne spożycie podstawowych produktów żywnościowych w omawianych krajach Europy Środkowoschodniej w latach 1993–1997 (w kg/osobę)

Wyszczególnienie	Polska		Czechy		Węgry		Słowacja		Rumunia	
	1993	1997	1993	1997	1993	1997	1993	1997	1993	1997
Produkty zbożowe	158,1	157,0	108,7	136,6	128,6	113,1	107,5	123,3	200,3	216,2
Ziemniaki	147,3	135,5	85,1	81,9	61,0	66,3	126,3	63,2	74,1	81,8
Cukier	44,0	43,3	38,0	36,8	28,9	41,5	30,2	39,1	25,2	20,9
Tłuszcz roślinny	10,3	12,5	15,6	16,7	12,4	14,8	8,9	10,9	7,9	7,8
Warzywa	126,2	120,7	69,9	74,9	89,3	90,7	66,5	74,0	111,8	107,7
Owoce	46,0	52,3	62,8	77,1	77,9	72,8	53,7	77,3	82,5	73,6
Użytki	4,4	5,1	4,5	6,4	5,5	5,3	4,4	4,8	1,7	2,5
Przyprawy	0,1	0,2	0,8	0,8	3,0	4,2	0,3	0,3	1,2	1,3
Napoje alkoholowe	47,6	66,4	161,7	175,7	122,4	106,9	91,2	122,9	75,6	66,3
Mięso	73,2	66,1	94,7	79,6	90,6	84,0	78,0	77,2	57,4	50,0
w tym:										
wołowe i cielęce	13,0	10,4	20,7	13,3	7,6	6,2	17,0	12,0	9,9	8,0
baranina i kozłina	0,4	0,1	0,3	0,2	0,1	0,0	0,3	0,4	3,8	2,8
wieprzowe	50,1	43,0	58,6	44,6	59,4	52,8	46,9	48,2	29,0	26,8
drobiowe	9,4	12,4	11,9	18,1	22,4	24,0	11,5	15,9	14,1	11,8
Tłuszcz zwierzęcy	16,8	12,4	11,4	9,1	27,0	25,2	15,4	13,8	7,3	5,7
w tym:										
masło	4,5	4,1	4,9	4,0	1,5	1,6	3,3	2,4	0,8	0,4
śmietana	4,6	2,5	1,9	1,6	5,4	5,4	3,0	2,9	0,0	0,0
tłuszcz zwierzęcy surowy	7,7	5,8	4,5	3,5	20,1	18,1	9,1	8,5	6,4	5,3
Mleko	197,0	204,3	218,3	185,1	172,9	155,9	168,3	138,4	140,8	179,3
Jaja	8,8	10,5	12,8	14,4	21,1	14,9	17,2	17,0	9,7	9,6
Ryby, owoce morza	14,6	16,4	5,0	15,5	4,2	4,5	0,4	10,2	1,4	1,8

Źródło: FAOSTAT 1999.

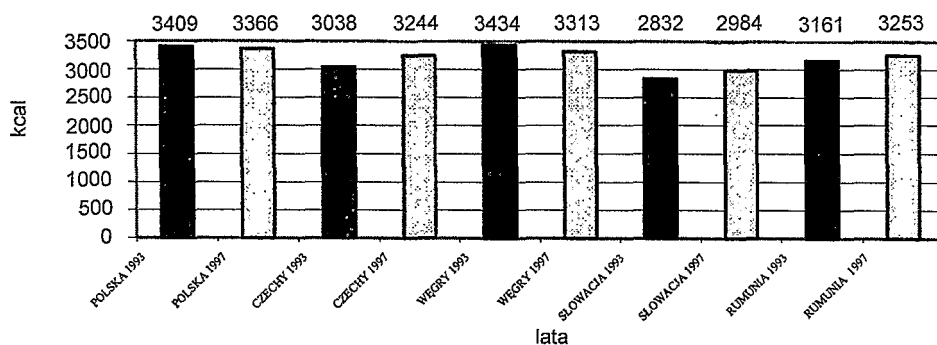
W Słowacji zjadano więcej ryb, warzyw i owoców. Mniej spożywano mleka, produktów zbożowych, ziemniaków, mięsa ogółem i tłuszczów zwierzęcych.

Mieszkańcy Rumunii konsumowali więcej produktów zbożowych, ziemniaków, przypraw i mleka. Mięsa i innych produktów spożywano mniej.

W latach 1993–1997 w analizowanych krajach CEFTA wystąpiła podobna tendencja zmian w spożyciu żywności:

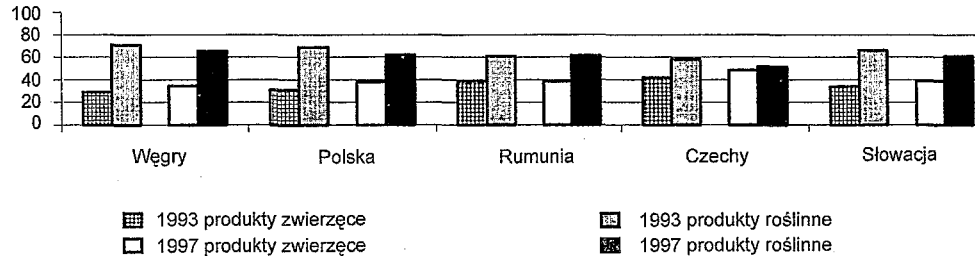
- spożycie tłuszczów zwierzęcych zmniejszyło się, a wzrosło roślinnych (o około 15%), co niewątpliwie jest objawem korzystnym ze względów zdrowotnych;
- ilość spożywanego mięsa ogółem spadła o 7 do 15 kg/osobę (dotyczy to mięsa czerwonego, wzrosło bowiem spożycie mięsa drobiowego);
- zwiększyła się konsumpcja ryb i owoców morza (w Słowacji o 9,8 kg, w Czechach o 10 kg na mieszkańca);
- wzrosło spożycie warzyw (poza Polską i Rumunią) oraz owoców (poza Węgrami i Rumunią);
- w Polsce, Czechach i Słowacji wzrosło spożycie piwa;
- w Rumunii tendencja spożycia produktów podstawowych (mięsa, zbóż i ziemniaków) odzwierciedla dietę cechującą społeczeństwa mniej zaможne.

W Polsce, na Węgrzech, w Słowacji i Czechach kalorie w dziennej racji pokarmowej w ponad 70% pochodzą z produktów zwierzęcych. W 1993 i 1997 r. jedynie w Rumunii istniała odwrotna relacja pomiędzy produktami zwierzęcymi a roślinnymi w zabezpieczeniu ogólnego poziomu białka. Tłuszcz wyrażony w gramach we wszystkich pięciu krajach dostarczały w większej ilości produkty roślinne (rysunki 1, 2 i 3).

Rysunek 1

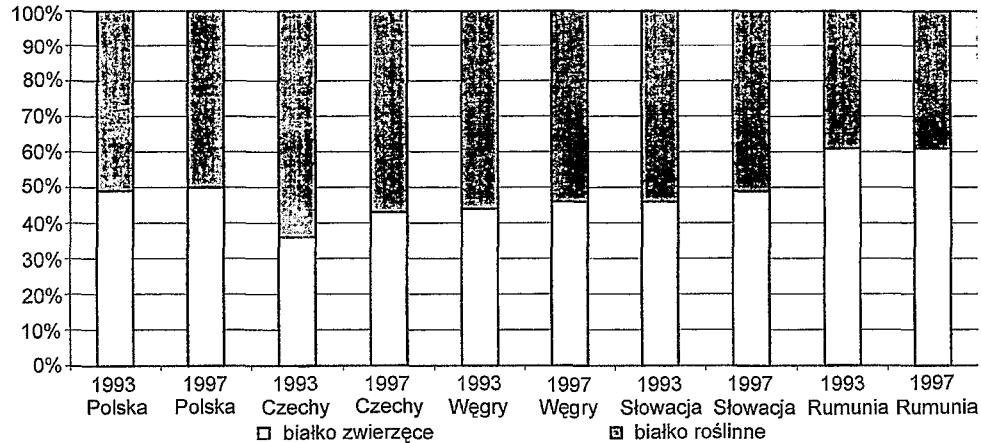
Kaloryczność przeciętnej dziennej racji pokarmowej w latach 1993 i 1997 (kcal/osobę)
Źródło: Obliczenia na podstawie danych FAO 1999.

Rysunek 2

Udział tłuszczu pochodzenia zwierzęcego i roślinnego w przeciętnej dziennej racji pokarmowej w latach 1993 i 1997 (w przeliczeniu na osobę)

Źródło: Obliczenia na podstawie danych FAO 1999.

Rysunek 3

Udział białka w przeciętnej racji pokarmowej w latach 1993 i 1997 (białko ogółem = 100)

Źródło: Obliczenia na podstawie danych FAO 1999.

Dochody realne ludności a zmiany w poziomie i strukturze spożycia żywności w gospodarstwach domowych w krajach CEFTA

W krajach CEFTA w okresie 1993–1998 płace realne wzrosły (tab. 5). Spowodowało to pewne zmiany w strukturze wydatków konsumpcyjnych.

Tabela 5

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie realne w krajach CEFTA w latach 1993 i 1998 (w USD)

Lata	Kraje				
	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja	Rumunia
1993	125	162	226	136	17
1998	308	357	276	254	42

Źródło: Obliczenia na podstawie *Annuaire Des Statistiques Du Travail*, ILO, 1999 oraz *Roczników Statystycznych GUS* za lata 1995–1999.

W latach 1993–1996 na produkty spożywcze, napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe w Polsce gospodarstwa przeznaczały około 40% wydatków, na Węgrzech w Czechach i Słowacji około 25% (tab. 6). Wydatki mieszkaniowe w Polsce stanowiły ponad 20% wydatków ogółem, tzn. dwukrotnie więcej aniżeli w pozostałych krajach. Udział wydatków na kulturę, edukację i sport w wydatkach ogółem zwiększył się. Podatki i inne świadczenia oraz raty stanowiły 25% budżetu.

W budżetach gospodarstw domowych krajów Unii Europejskiej w latach 1988–1996 na żywność, napoje i tytoń przeznaczano średnio dla 15 krajów UE od 24 do 18%. W Polsce stanowiły one w początkowym okresie transformacji prawie 50%, stopniowo zmniejszając się aż do wielkości około 36% w 1998 r. w wydatkach ogółem (tab. 7).

W omawianych ośmiu latach wydatki na artykuły żywnościowe w budżetach gospodarstw domowych rodzin w UE zmniejszyły się. W 1996 roku najczęściej na żywność wydawali Grecy (30%) i Portugalczycy (ponad 22,4%), najmniej Holendrzy i Brytyjczycy (niewiele ponad 10%).

Wielkość konsumpcji artykułów żywnościowych w krajach CEFTA w latach 1996–1998 w gospodarstwach domowych ulegała niewielkiej zmianie. Na Węgrzech w 1998 r. wzrosło spożycie mięsa i produktów mięsnych, tłuszczów i olejów, mleka świeżego, pieczywa oraz warzyw świeżych, zredukowano konsumpcję cukru i ziemniaków. W Czechach i Słowacji w gospodarstwach

Tabela 6

Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków z budżetów pracowniczych gospodarstw domowych w Polsce, Czechach, na Węgrzech i w Słowacji w latach 1993–1996 (w % wydatków ogółem)

Rodzaj wydatków	Lata	Kraje			
		Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
Żywność, napoje, wyroby tytoniowe	1993	42,0	26,4	–	26,7
	1994	40,4	–	26,0	28,5
	1995	40,4	24,8	24,8	27,9
	1996	38,5	24,4	24,4	26,0
Mieszkanie	1993	19,1	10,7	–	10,5
	1994	20,6	–	11,0	9,8
	1995	20,6	11,3	11,3	9,4
	1996	21,0	11,0	11,0	8,6
Odzież i obuwie	1993	7,5	8,0	–	8,8
	1994	7,5	–	8,2	8,5
	1995	7,5	7,6	7,6	8,5
	1996	7,4	7,3	7,3	8,5
Kultura, edukacja, sport	1993	8,7	8,4	–	5,2
	1994	8,8	–	8,4	4,9
	1995	9,1	8,8	8,8	6,1
	1996	8,9	8,8	8,7	6,1
Podatki i inne świadczenia i raty	1993	–	25,6	–	19,5
	1994	–	–	25,5	19,7
	1995	–	26,6	26,6	22,8
	1996	–	26,4	26,5	23,5
Pozostałe	1993	22,7	20,9	–	29,3
	1994	22,7	–	20,9	28,6
	1995	22,4	20,9	20,9	25,3
	1996	24,2	22,1	22,1	27,3

– brak danych

Źródło: CESTAT za lata 1994–1999; GUS.

domowych spadło spożycie tłuszczów i olejów, pieczywa i cukru, wzrosło natomiast ryb. W Rumunii zmniejszyła się konsumpcja mięsa, mleka, pieczywa, ziemniaków, a wzrosła ryb, tłuszczów i olejów, cukru oraz warzyw (tab. 8).

Tabela 7

Udział wydatków na żywność w budżetach gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej w latach 1988–1996 (w %)

Kraje UE	Wydatki			
	napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe		żywność	
	1988	1996	1988	1996
Austria	5,2	4,2	16,3	12,9
Belgia	3,3	3,2	15,9	12,2
Dania	6,8	5,6	15,1	14,3
Finlandia	6,9	6,0	17,1	13,2
Francja	3,7	4,0	15,9	13,8
Niemcy	–	1,8	–	17,1
Grecja	7,8	8,1	32,2	30,0
Irlandia	16,8	16,8	18,2	14,5
Włochy	3,1	3,1	19,1	16,1
Luksemburg	7,6	–	13,3	–
Holandia	3,6	3,4	12,1	10,5
Portugalia	5,9	5,8 ^{a)}	27,0	22,4 ^{a)}
Hiszpania	3,5	–	20,4	–
Szwecja	5,5	5,0	16,4	13,2
Wielka Brytania	9,9	9,5	11,7	10,4

a) dane za 1995 r.

Źródło: Direction Des Statistiques. Tableaux Détaillés. Comptes Nationaux; OECD, 1998.

Tabela 8

Miesięczne spożycie wybranych artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych ogółem w Polsce, na Węgrzech, w Czechach, Słowacji i Rumunii i w latach 1996–1998

Kraj	Mięso i produkty mięsne	Ryby i produkty rybne	Tłuszcze i oleje	Mleko świeże	Pieczywo	Cukier	Ziemniaki	Warzywa świeże
	kg	kg	kg	litry	kg	kg	kg	kg
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1996								
Polska	5,23	0,45	1,60	6,80	7,50	1,94	8,50	4,95
Czechy	4,74	0,42	1,40	4,59	6,28 ^{d)}	1,10	3,66	2,93
Węgry	4,46	0,13	1,64	5,83	6,48	1,69	4,12	4,44
Słowacja	5,41	0,34	1,99	5,96	7,06	2,82	6,53	6,69
Rumunia	3,70	0,27	1,31	5,60	10,11	0,90	4,11	4,52

cd. tabeli 8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1997								
Polska	5,22	0,47	1,59	6,08	7,22	1,88	8,20	5,55
Czechy	4,75	0,42	1,36	4,55	6,06	0,98	3,52	2,93
Węgry	4,44	0,13	1,69	5,75	6,55	1,53	3,95	4,25
Słowacja	4,68	0,43	1,60	6,37	6,61	1,60	3,94	3,34
Rumunia	3,54 ^c	0,26	1,31	5,60	10,02	0,90	4,50	4,13
1998								
Polska	5,45	0,38	1,61	6,04	7,05	1,88	8,42	5,68
Czechy	4,93	0,41	1,38	4,62	5,92	0,97	3,54	2,93
Węgry	4,76 ^a	–	1,72	5,94	6,99	1,55	3,96	5,06 ^b
Słowacja	4,62	0,43	1,48	6,05	6,32	1,41	3,68	3,25
Rumunia	3,49 ^c	0,31	1,38	5,52	9,98	0,93	4,35	4,71

a – mięso łącznie z rybami, b – świeże i konserwowe, c – w przeliczeniu na mięso świeże, d – łącznie z bułkami

Źródło: CESTAT Statistical Bulletin z lat 1998–1999.

Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy spożycia żywności w wybranych krajach CEFTA wynikają pewne tendencje:

- omawiane kraje przechodziły i przechodzą podobne przemiany społeczne i gospodarcze;
- różnią się między sobą poziomem spożycia żywności;
- w początkowym okresie transformacji gospodarczej zmniejszyły się realne dochody ludności, co spowodowało pewien spadek spożycia żywności;
- spożycie artykułów pochodzenia roślinnego nie miało w omawianych krajach podobnej tendencji:
 - w Polsce, Czechach i na Węgrzech konsumpcja produktów zbożowych nie zmieniła się,
 - ziemniaki poza Węgrami były spożywane w mniejszej ilości,
 - cukru konsumowano więcej na Węgrzech i w Słowacji (a w Rumunii mniej);
- zmiany w konsumpcji żywności miały w zasadzie podobną tendencję w artykułach wysokobiałkowych:
 - spożycie mięsa ogółem spadło (poza Słowacją),
 - zmniejszyło się mięsa wieprzowego (bez zmian w Słowacji),
 - zmalało wołowego we wszystkich krajach,

- mięso drobiowe wykazało wzrost w spożyciu (z wyjątkiem Rumunii),
- konsumpcja masła zmniejszyła się,
- mleka spożywano mniej (poza Polską i Rumunią),
- ryby trafiły do konsumenta w znacznie większej ilości w Czechach i Słowacji;
- należy stwierdzić, że nastąpiła substytucja w spożyciu mięsa czerwonego – białym drobiowym, bądź rybami (poza Rumunią);
- tłuszcze zwierzęce zastępowano roślinnymi w Polsce, na Węgrzech i w Słowacji;
- spożycie mleka spadło (poza Polską i Rumunią);
- ogólna ilość kalorii w dziennej racji pokarmowej nie uległa istotnej zmianie, wystąpiło natomiast wypieranie artykułów pochodzenia zwierzęcego produktami roślinnymi (poza Rumunią);
- uwidacznia się pozytywna tendencja zmian w spożyciu żywności, wynikająca zarówno z dostępności na rynku pożądaných produktów (warzyw, owoców, białego mięsa, ryb), jak i ze wzrostu przeciętnych dochodów ludności (możliwość nabycia większej ilości określonych artykułów za średnie miesięczne wynagrodzenie). Podobne zmiany występowały w krajach Unii Europejskiej w okresach wcześniejszych i obserwuje się je w dniu dzisiejszym.

Literatura

- BYWALEC CZ. *Společne aspekty transformacji gospodarczej w Europie Środkowowschodniej*.
Wydawnictwo AE, Kraków 1998.
- Baza danych FAOSTAT 1999.
- Roczniki Statystyki Międzynarodowej GUS z lat 1991–1997.
- CESTAT Statistical Bulletin GUS, z lat 1994–1999.

Changes in Food Consumption in the CEFTA Selected Countries

Abstract

In the period of political and economic transformation, the countries of Central and Eastern Europe belonging to the CEFTA showed similar tendencies in food consumption in spite of its different level per capita in the selected countries.

The changes in food consumption observed in Romania are essentially less dynamic in comparison with the CEFTA other countries. Generally, all examined countries experienced a decline – in quantity terms – in consumption of red meat, animal fat, cereal products, potatoes and sweets. The increased consumption was noted in the case of poultry meat, vegetable fats and oils, fish and fruits.

Observed changes in food consumption in investigated countries are close to tendencies existing in developed countries of the EU in the fifties and sixties as well as in Greece, Spain and Portugal in the eighties and in the nineties.